

Joonas

Sildre

Grafinis romanas
apie kompozitorių Arvo Pärtą

Tarp ju su

dvie gar

Vertė
Viltarė Urbaitė

Joonas Sildre
Tarp dviejų garsų

VERSTA IŠ:
JOONAS SILDRE
KAHE HELI VAHEL:
ARVO PÄRDI KESKUS, 2018

KNYGOS LEIDYBĄ PARĖMĖ:
ES PROGRAMA KŪRYBIŠKA EUROPA

FONDO EESTI KULTUURKAPITAL
PROGRAMA TRADUCTA

AUTORIUS JOONAS SILDRE
IŠ ESTŲ KALBOS VERTĖ VILTARĖ URBAITĖ
REDAKTORĖ VIOLETA KUNDROTIENĖ
DIZAINERĖ MIGLĖ VASILIAUSKAITĖ
KOREKTORĖ NE ATBULA RANKA
PROJEKTO KOMANDA: SIGITA PŪKIENĖ, INGA MIGŪNAITĖ-KMITIENĖ, JŪRATĖ MACKEVIČIŪTĖ

BIBLIOGRAFINĖ INFORMACIJA PATEIKIAMA LIETUVOS INTEGRALIOS BIBLIOTEKŲ INFORMACINĖS SISTEMOS (LIBIS)
PORTALE IBIBLIOTEKA.LT.

ŠĮ KŪRINĮ, ESANTĮ BIBLIOTEKOSE, MOKSLO ĮSTAIGŲ BIBLIOTEKOSE, MUZIEJUOSE AR ARCHYVUOSE, DRAUDŽIAMA MOKSLINIŲ
TYRIMŲ AR ASMENINIŲ STUDIJŲ TIKSLAIS ATGAMINTI, VIEŠAI SKELBTI AR PADARYTI VIEŠAI PRIEINAMĄ KOMPIUTERIŲ
TINKLAIS TAM SKIRTUOSE TERMINALUOSE TŲ ĮSTAIGŲ PATALPOSE.

© JOONAS SILDRE, TEKSTAS, ILIUSTRACIJOS, 2018
© ARVO PÄRDI KESKUS, 2018
© VILTARĖ URBAITĖ, VERTIMAS IŠ ESTŲ KALBOS, 2022
© LEIDYKLA „AUKSO ŽUVYS“, 2022

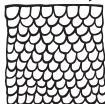
ISBN 978-609-8120-84-4

Joonas Sildre
Tarp dviejų garsų

GRAFINIS ROMANAS
APIE KOMPOZITORIŲ
ARVO PĀRTA

IŠ ESTŲ KALBOS VERTĖ
VILTARĖ URBAITĖ

aukso žuvis

VILNIUS, 2022

PROLOGAS	7
I: CREDO	39
II: SILENTIUM	107
III: TABULA RASA	149
VEIKĒJAI	218
VEIKSMO VIETA	220
BAIGIAMASIS ŽODIS	222

JŽANGINIS ŽODIS

ARVO PĀRTAS (ARVO PERTAS) – BENE GARSIAUSIAS PASAULYJE ŠIUOLAIKINIS ESTŲ KOMPOZITORIUS. JIS PARASĖ DAUGYBĖ KŪRINIŲ, GARSIAUSI IŠ JŲ – „SPIEGEL IM SPIEGEL“, „FRATRES“, „TABULA RASA“, „FÜR ALINA“, „TE DEUM“. JŪSŲ RANKOSE – GRAFINIS PASAKOJIMAS APIE ARVO PĀRTO GYVENIMĄ IR MUZIKINĮ KELIĄ NUO VAIKYSTĖS DIENŲ IKI EMIGRACIJOS BRANDOS METAIS. ISTORIJOS CENTRE – KOMPOZICINIO STILIAUS *TINTINNABULI*, TAPUSIO KOMPOZITORIAUS MUZIKOS ŠERDIMI, ATRADIMAS. ŠIUO STILIUMI SUKURTAI MUZIKAI BŪDINGA MINIMALISTINĖ KOMPOZICIJA, ASKETIŠKUMAS. ARVO PĀRTO GYVENIMAS IR PROFESINIS KELIAS SUSIJĘ IR SU LIETUVA. VIENA IŠ PĀRTO ŠEIMOS BIČIULIŲ BUVO ŠVIESAUS ATMINIMO TEATROLOGĖ PROFESORĖ IRENA VEISAITĖ. JI TAIP PAT VIENA IŠ ŠIO PASAKOJIMO VEIKĖJŲ. SU KOMPOZITORIUMI IR JO ŽMONA NORA IRENA VEISAITĖ SUSIPAŽINO PER SAVO ANTRĄJĮ VYRĄ, ESTŲ TEATRO IR KINO REŽISIERIŲ GRIGORIJŲ KROMANOVĄ. PĀRTAS SUKŪRĖ MUZIKĄ JO FILMUI „BRILJANTAI PROLETARIATO DIKTATŪRAI“, PASAKOJANČIAM APIE RUSŲ INTELIGENTŲ TRAGEDIJĄ PO SPALIO REVOLIUCIJOS. KROMANOVĄ VEISAITĖ SUTIKO 1971-AISIAIS, KAI REŽISIERIUS PASTATĖ KAZIO SAJOS „ŠVENTEŽERJ“. TALINE KARTU SU DRAMATURGU JI LANKĖSI KAIP TEATRO KRITIKĖ. PAŽINTIS SU KROMANOVU PERAUGO Į PARTNERYSTĘ, KURIĄ NUTRAUKĖ GANA ANKSTYVA KROMANOVO MIRTIS. IRENA IR GRIGORIJUS KURJ LAIKĄ NETURĖJO PASTOGĖS, TAD KONE METUS GYVENO SU ARVO IR NORA JŲ BUTE TALINE, MUSTAMĀE RAJONE. ŠIE BUVO NESENAI SUKŪRĖ ŠEIMĄ, AUGINO SŪNŲ IMMANUELJ, VĒLIAU SUSILAUKĖ JAUNĒLIO MIKI. GYVENIMĄ KARTU SU ARVO IR NORA IRENA YRA MINĖJUSI KAIP VIENĄ ŠVIESIAUSIŲ IR ĮDOMIAUSIŲ LAIKOTARPIŲ. DRAUGYSTĖ MEZGĖSI, PLĒTOJOSI PER ARVO KURIAMĄ MUZIKĄ IR JOJE. VEISAITĖ YRA SAKIUSI, KAD ARVO MUZIKA JAI LEISDAVO PAJUSTI DANGŲ, AMŽINYBĖ, MEILĘ IR GROŽĮ. BŪTENT IRENAI IR JOS DUKRAI ALINAI PĀRTO DEDIKAVO IR PIRMAJĮ *TINTINNABULI* STILIAUS KŪRINĮ FORTEPIJONUI „FÜR ALINA“. ŠIS KŪRINYS TAPO KANONINIU PĀRTO KŪRYBOJE, YRA DAŽNAI ATLIEKAMAS. MIRUS IRENOS VYRUI GRIGORIJUI KROMANOVUI ARVO JAM SKYRĖ KOMPOZICIJĄ „EIN WALLFAHRTSLIED“, SUKURTĄ 121 PSALMĖS MOTYVAIS.

SU LIETUVA ARVO PĀRTĄ SIEJA IR BENDRADARBIAVIMAS SU LIETUVOS SIMFONINIŲ ORKESTRU IR JO ILGAMEČIU VADOVU ŠVIESAUS ATMINIMO SAULIUMI SONDECKIU. JO DĒKA ORKESTRAS SURENGĖ DAUGYBĖ KONCERTŲ EUROPOJE, NEILGAI TRUKUS PO TO, KAI BUVO UŽBAIGTAS IR ĮRAŠYTAS KŪRINYS „TABULA RASA“. KŪRINYS „TABULA RASA“ TAPO TIKRA SENSACIJA, ATVĒRĖ PĀRTUI KELIĄ Į PASAULINĮ PRIPAŽINIMĄ. BIČIULIUS SIEJO MEILĖ MUZIKAI, INTELEKTINĖ BENDRYSTĖ, PASIPRIEŠINIMAS SOVIETINĖS SISTEMOS CENZŪRAI.

SAVO ATSIMINIMŲ KNYGOJE „GYVENIMAS TURĖTŲ BŪTI SKAIDRUS“ VEISAITĖ PASAKOJA, KAD YRA STEBĖJUSI, KAIP ESTIJOS KOMPOZITORIŲ SUVAŽIAVIME ARVO ATVIRAI PASISAKĖ PRIEŠ TUOMETĖ KULTŪROS POLITIKĄ. ŠIS EPIZODAS VAIZDUOJAMAS IR GRAFINIAME ROMANE. ARVO PABRĒŽIA, KAD IRENA MYLĒJO ESTIJĄ IR JOS ŽMONES, TURĖJO ČIA DRAUGŲ. IRENA VEISAITĖ DAR SPĖJO APLANKYTI IR 2018 M. ĮKURTĄ ARVO PĀRTO CENTRĄ. MUZIKA JOJE SKAMBA BE PERSTOJO – PRITARIANT VĒJUI, PUŠIMS IR JŪRAI.

ELINAI

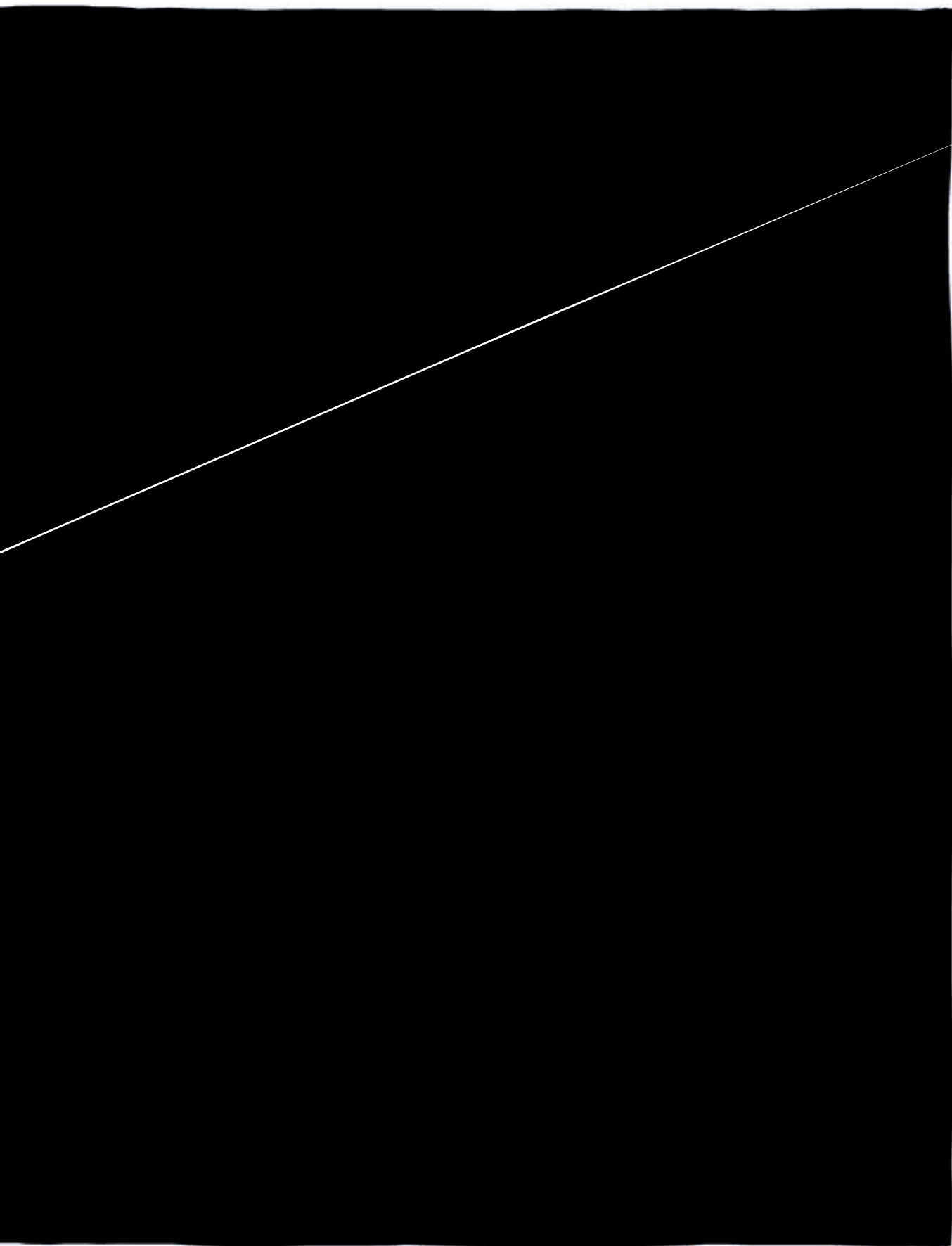
PROLOGAS

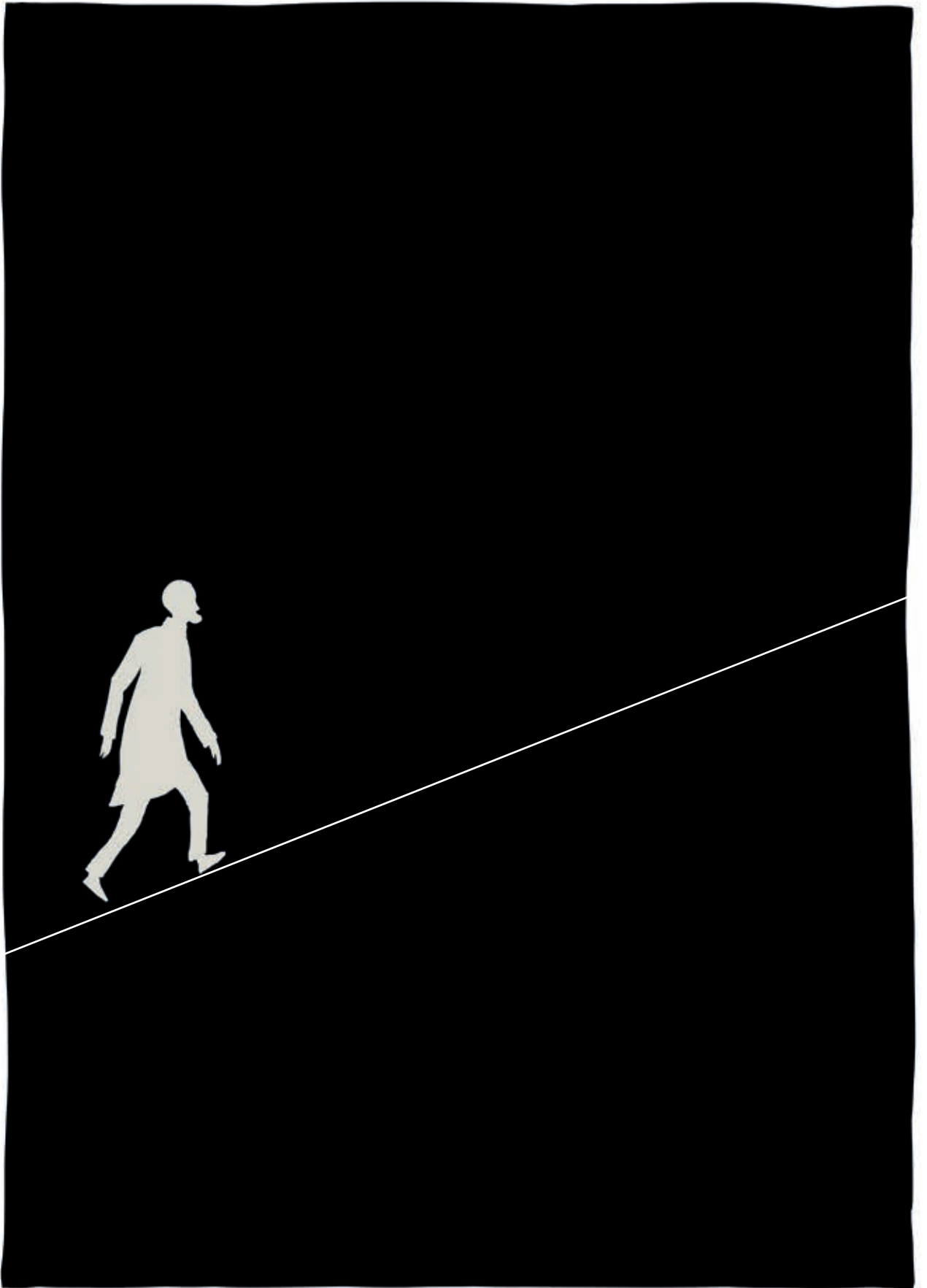
TŪKSTANČIAI
PUSLAPIŲ
SU NATOMIS.

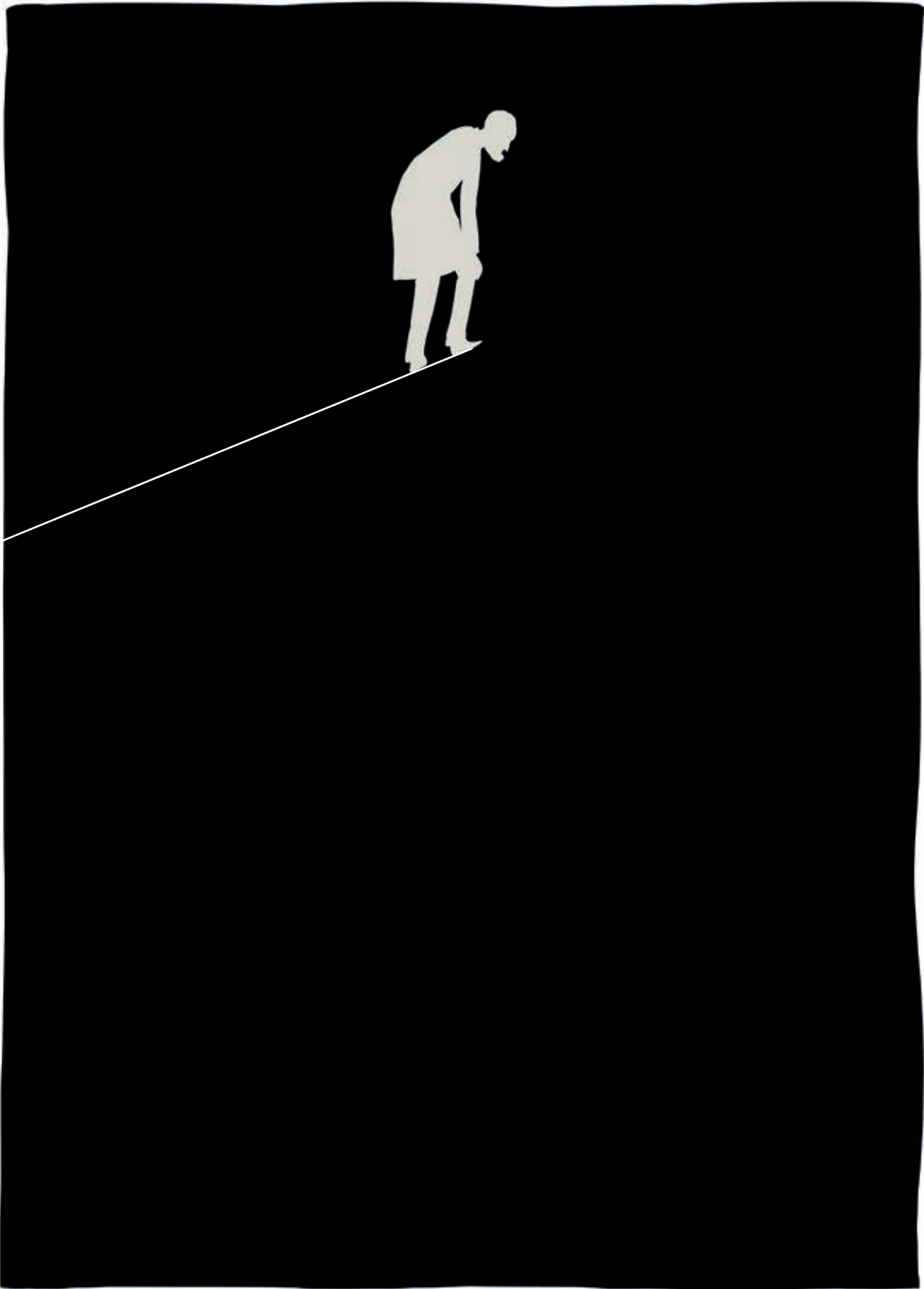
VIEN REPETICIJOS,
PAIEŠKOS...

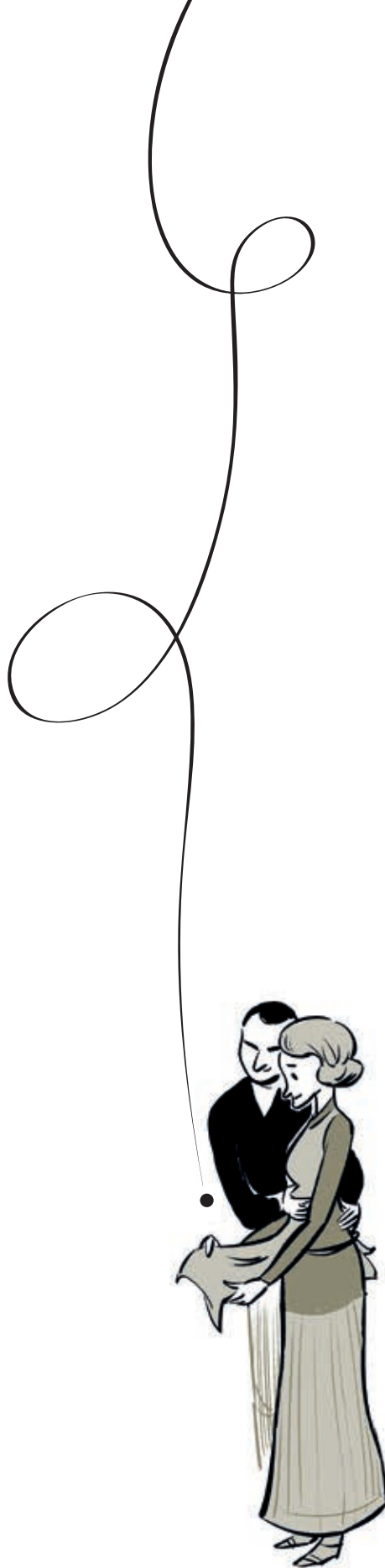
ATRODO, LYG ŠIS
KRYŽIAUS KELIAS
TRUKTŲ VISĄ
AMŽINYBĘ.

1935

KUR LIEPA ŠALIA
KELIO...

... TENAI GIMTI
NAMAI.

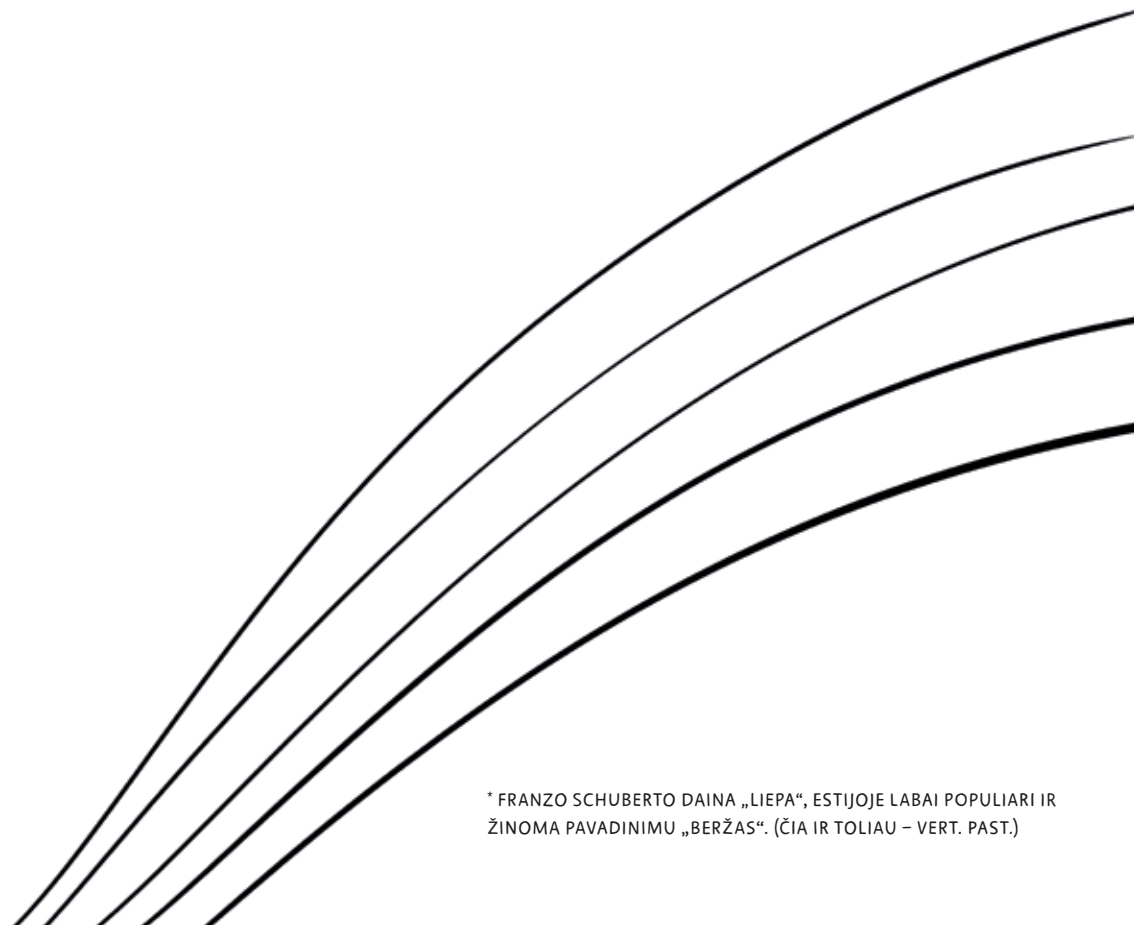
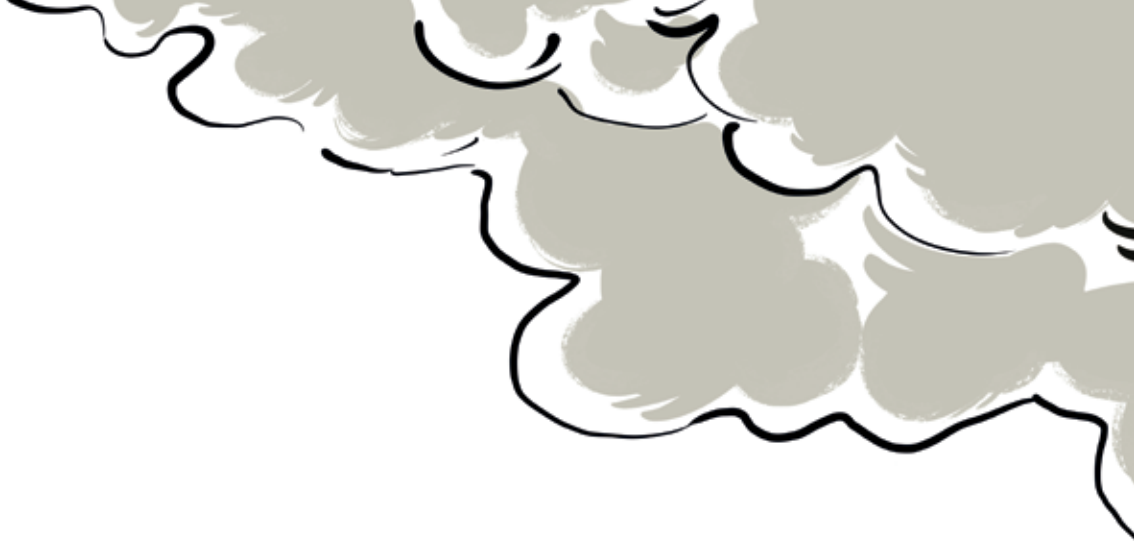

PLAČIŲ ŠAKŲ
PAVĖSY...

... SVAJODAVAU
DAŽNAI.*

* FRANZO SCHUBERTO DAINA „LIEPA“, ESTIJOJE LABAI POPULIARI IR ŽINOMA PAVADINIMU „BERŽAS“. (ČIA IR TOLIAU – VERT. PAST.)

AR ŽINOTE, KAIP GRAŽIAI ARVO DAINUOJA, KAI NIEKO NEBŪNA NAMIE?!

KAI TIK IŠEINAT, JIS PRADEDA DAINUOTI IR DAINUOJA, KOL GRĮŽTAT.

... ŠAUNUS LAIŠKANEŠYS KARTĄ KELIU VAŽIAVO, IŠ KAIMO Į KAIMĄ, IŠ MIESTO Į MIESTĄ JO KELIAS VINGIAVO...**

ARVO! AŠ NEŽINOJAU, KAD TAU TAI PATINKA DAINUOTI!

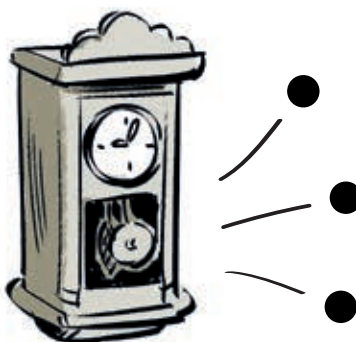
PADAINUOK IR MAMAI!

KRŪTINĖJ PLAKA ŠIRDIS ČI-GOO-NOO...***

CHA CHA! MAŽUTI, TAI TU ĮSIMINEI VISAS DAINAS, KURIAS TAU DAINAVAU?

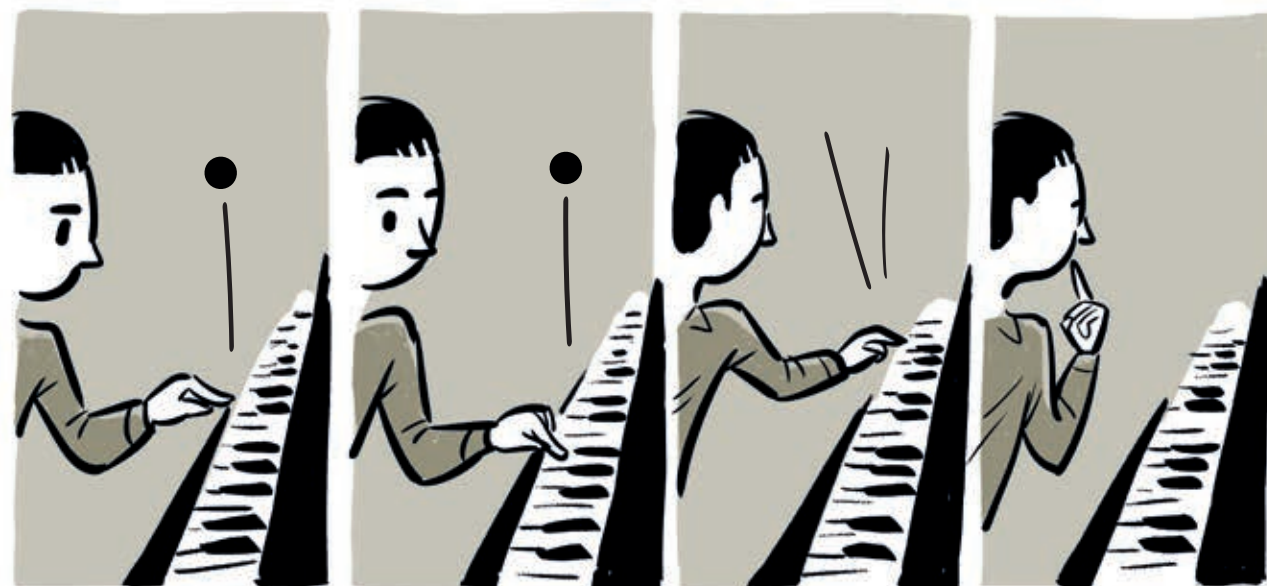
** LABAI POPULIARI ESTŲ PRIEŠKARIO IR POKARIO DAINA.
*** TAIP PAT.

1939

KAI KURIE KLAVIŠAI
NEVEIKIA, TAS NATAS REIKIA
DAINUOTI... CHA CHA!

TAI SOLIDAUS
AMŽIAUS, BET VIS
DAR VEIKIANTIS
INSTRUMENTAS.
MANO AMŽINATILSJ
BROLIS KADAISE
ATVEŽĖ JĮ IŠ
PETERBURGO.

JEI NORI IŠMOKT GROTI,
TURĖSI KASDIEN ATEITI
ČIA REPETUOT.

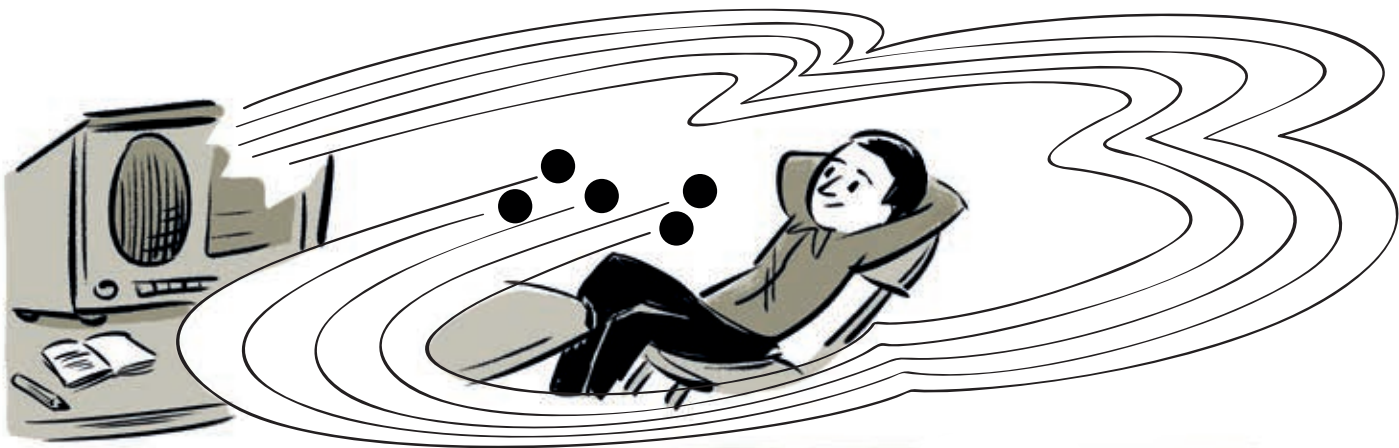

ŠAUNU!

MAŽAME NAMELYJE, KURIAME TIEK DAUG GYVENTOJŲ, RETAI PASITAIKO PROGA PABŪTI VIENAM.

SKAMBĖJO LISTO
„PRELIUDAI“.

LABASI AR
VIENAM NEBUVO
NUOBODU?

NĖ KIEK...

1944

RUSAI SUBOMBARDAVO PUŠĘ TALINO! TENAI NET NEBUVO VOKIEČIŲ ARMIJOS KARIŲ! TAI SĄMONINGAS ESTŲ TAUTOS NAIKINIMAS!

ČIA KERŠTAS UŽ TAI, KAD PASIPRIEŠINOME JIEMS PRIE NARVOS! JUK MES NORIM BŪTI NE ESTIJOS TSR, O ESTIJOS RESPUBLIKA – BE RUSŲ IR BE VOKIEČIŲ!

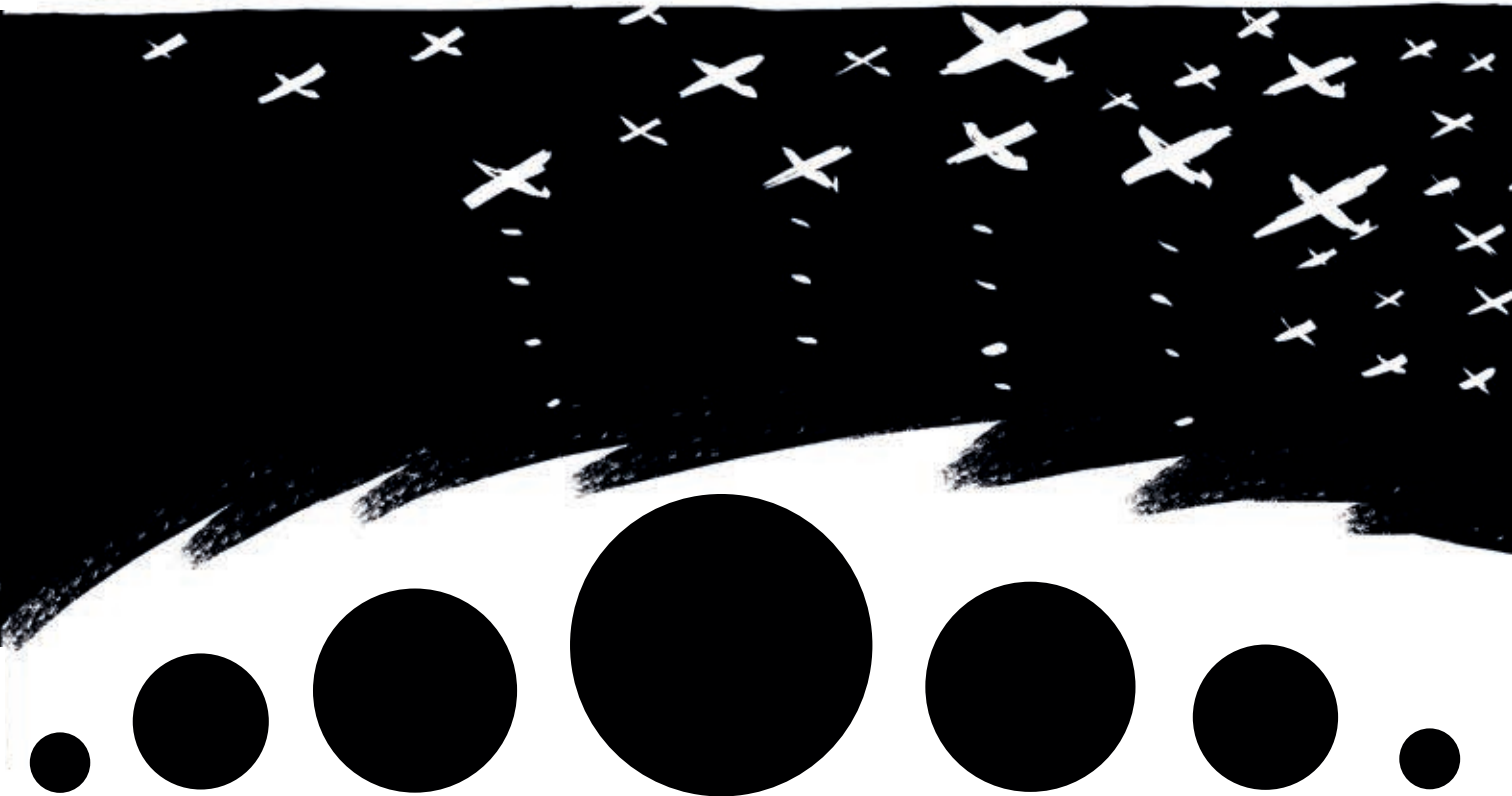
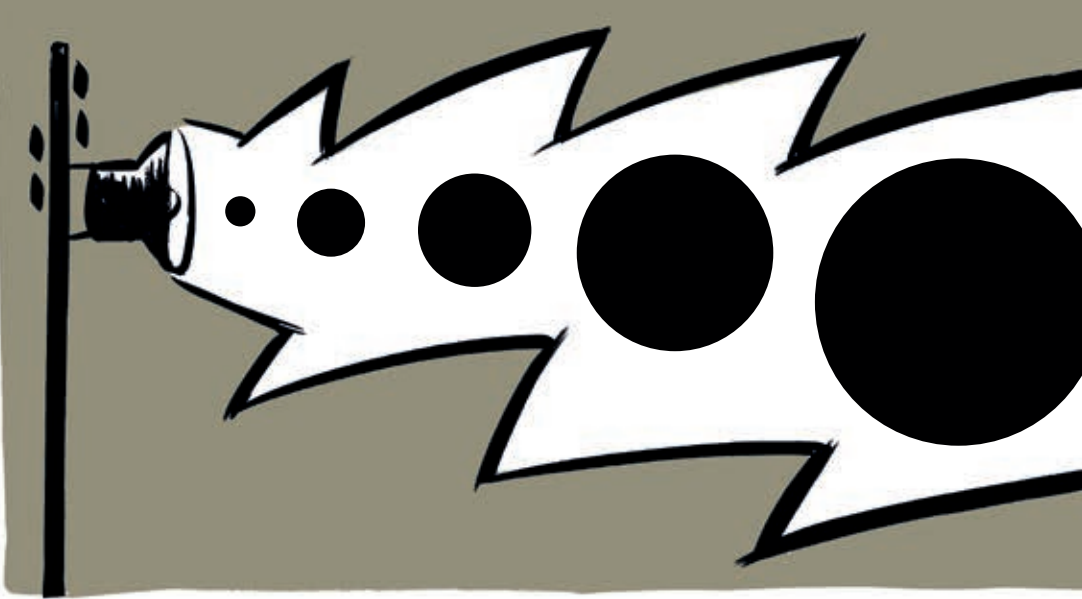
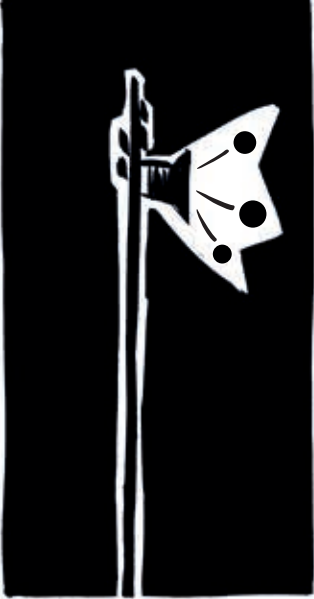
ESAME VALSTYBĖ TARP RYTŲ IR VAKARŲ. GREITAI VIENI IŠ MŪSŲ PRISIDĖS PRIE RUSKIŲ, O KITI EIS IŠVIEN SU NACIAIS!

LAUKIA BROLŽUDIŠKAS KARAS – IR DĒL KO?! TIKRAI NE DĒL NEPRIKLAUSOMOS ESTIJOS VALSTYBĒS!

RAKVERĒS TURGAUS AIKŠTĒ. TYLA PRIĒŠ AUDRĀ...

PO SAVAITĖS, GRĮŽUS Į RAKVERĘ, KUHLBERGŲ NAMAS NUO BOMBARDAVIMO NENUKENTĖJO.

VIS DĒLTO RUSŲ KAREIVIAI NAMUS NUNIOKOJO...

1945

ARVO! LAIKRAŠTYJE
PERSKAIČIAU GERĄ ŽINIĄ –
RAKVERĖJE ATIDAROMA VAIKŲ
MUZIKOS MOKYKLA.

UŽRAŠYSIU TAVE TENAI.
JUK NAMIE TURIME
FORTEPIJONĄ...

ENTUZIASTŲ ĮSTEIGTA MOKYKLA DAR NETURI SAVŲ PATALPŲ.

GRODAMAS INSTRUMENTU
DUONOS NEUŽSIDIRBSI, BET
ĮGŪDŽIAI GYVENIME VYRUI
VISADA PRAVERS.

AŠ ESU ILĖ MARTIN. MANO
BUTE MOKYSIMĖS GROTI
FORTEPIJONU.

MŪSŲ LAUKIA DAUG DARBO.
TIKIUOSI, ATLIKSI VISUS PRATIMUS –
IR PER PAMOKAS, IR NAMIE! ANTRAIP
NETOLI NUEISIM.

MOKYTOJA MARTIN – SENO SUKIRPIMO PANELĖ, TURINTI NE ITIN DAUG BENDRAVIMO SU VAIKAIS PATIRTIES.

NEPAISANT TO, NETRUKUS JUODU
RANDA BENDRĄ KALBĄ.

1947

TIKRAS
ŠAUNUOLIS –
VISĄLAIK GROJI
IR GROJI!

TAČIAU MOKYTOJA SUSIRŪPINUSI...

ARVO! DABAR
TAI BARSIMĖSI!

MOKYTOJA
MARTIN SAKO, KAD
PASTARUOJU METU
VISAI NEREPETAVAI!

NEŽINAU, KĄ TU GROJI
NAMIE, BET TAI NE NAMŲ
DARBAI!

NUO ŠIOL PAGROJĖS PRATIMĄ
PAŽYMĖSI JĮ KRYŽIUKU. AŠ
PATIKRINSIU.

IR KAI NAMŲ DARBAI BUS
ATLIKTI, KAIP APDOVANOJIMĄ
GAUSI RIEŠUTĄ!

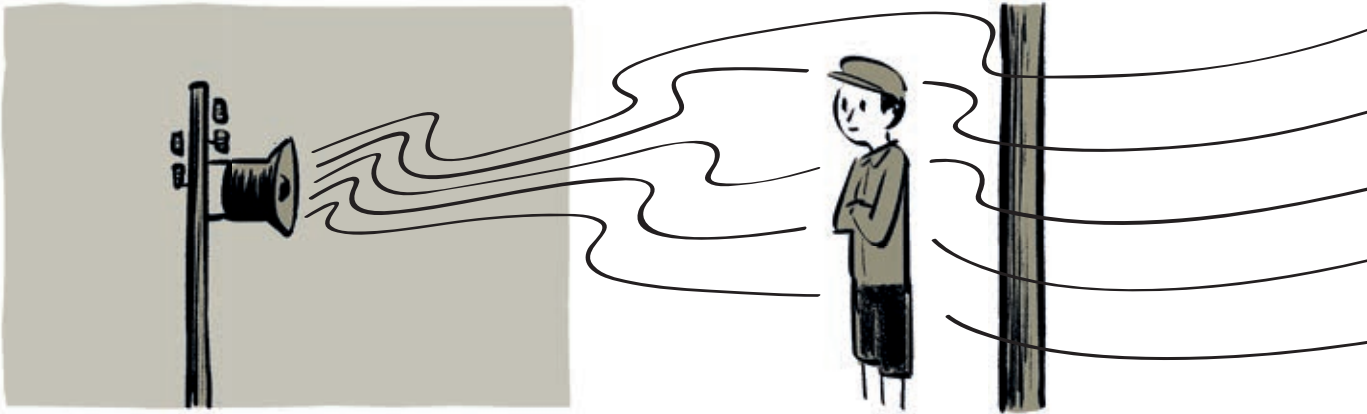

O PANELĖ MARTIN
UŽ GERĄ GROJIMĄ
DUODA GABALĖLĮ
ŠOKOLADO!

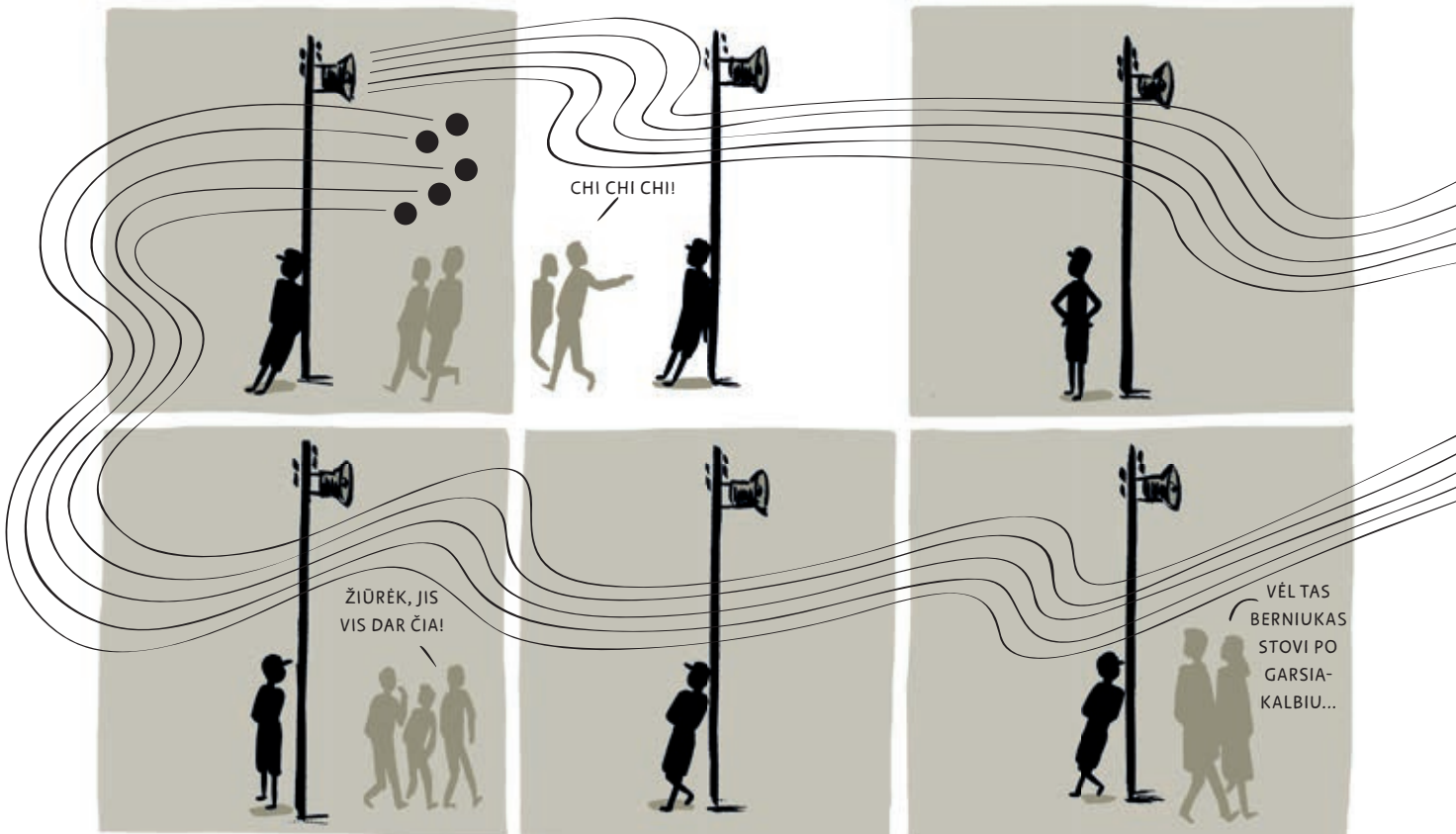
1949

RAKVERĖS TURGAUS AIKŠTĖJE PER GARSIKALBĮ TRANSLIUOJAMAS ESTIJOS RADIJAS.

KADANGI NAMIE NE VISADA YRA GALIMYBIŲ PASIKLAUSYTI RADIJO, PAAUGLYS ARVO EINA PRIE GARSIKALBIO STULPO PASIMĖGAUTI SKAMBANČIOMIS SIMFONIJOMIS.

JEIGU VAŽINĖSIU
PO AIKŠTĘ DVIRAČIU,
NIEKAS NESUPRAS,
KAD NORIU
PASIKLAUSYTI
MUZIKOS.

RETKARČIAIS VĖJAS IKI NAMŲ SODO ATPUČIA MELODIJŲ NUOTRUPAS.

KARTU JIS UŽNEŠA KAŽIN KOKIO ILGESIO...

MUMS GERAI SEKASI.
TAS MELODIJAS
IŠSIAIŠKINSIME.

NORĖJAU JUMS
KAI KĄ PARODYTI.

ARVO Į SAŠIUVINĮ UŽSIRAŠO
VISKĄ, KĄ GIRDI PER RADIJĄ:
KŪRINIŲ PAVADINIMUS, ATLIKĖJŲ,
KOMPOZITORIŲ PAVARDES...

AŠ IRGI
NORIU TAPTI
KOMPOZITORIUMI!

TIK NE VISAI
TOKIU...

KITOKIU!

1951

NEJAU NEPARUOŠEI NAMŲ DARBŲ?

AK, TRUPUTĮ IMPROVIZAVAU...

NA, GERA. ŠIANDIEN DĖL TO NESIPYKSIM.

TAI RYT ATEIK AKOMPAUOTI MUZIKOS MOKYKLOS DAINININKAMS!

RAKVERĖS VIDURINĖ MOKYKLA. MOKSLAIS ARVO NĖ KIEK NESUSIDOMĖJO, GREIČIAU ATVIKŠČIAI...

ARVO! AR ŽINAI ATSAKYMĄ?

PST, KOKS ATSAKYMAS?

GALI IR PATS PAGALVOTI!

MES LAUKIAM!

O KOKS BUVO KLAUSIMAS?

VĒL JIS EINA Į
RAUDONĄJĮ KAMPELĮ...
KIEKVIENĄ PERTRAUKĄ!

TEN JUK YRA
FORTEPIJONAS,
KAIP KITAIP!

KEISTAS VAIKINAS. ATEINA Į
MOKYKLĄ NET ANKŠČIAU RYTE,
KAD PAGROTŲ FORTEPIJONU –
SAVO NORU!

O AR PRISIMENI, KAIP JIS
KARTĄ PER PERTRAUKĄ
NUĖJĘS PRIE LENTOS VAIDINO
CIRKO ARTISTĄ?

TIKRŲ TIKRIAUSIA
MENIŠKA SIELA,
CHI CHI CHII!

ARVO, PENKTADIENĮ
AKTŲ SALĖJE REIKĖS
PIANISTO.

REPETUOK!
Į PAMOKAS EITI
NEREIKIA.

MOKYKLOS PIANISTUI ATLEIDŽIAMOS MOKSLO SPRAGOS.

BE TO, KAD TAMPA AKOMPANIATORIUMI, JAUNUOLIS DAR GROJA OBOJUMI BEI FLEITA IR MUŠA BŪGŅĀ.

PERTRAUKA MUZIKOS MOKYKLOJE...

1953

ARVO IKI PAT VIDURINĖS MOKYKLOS BAIGIMO KASDIEN LANKOSI VAIKŲ DARŽELYJE. TEN DIRBA JO MAMA. ARVO AKOMPANUOJA VAIKAMS PER MUZIKOS PAMOKĖLES, KURIOSE JAM TAIP PAT PATINKA IMPROVIZUOTI.

LAULASMA, NETOLI TALINO.

1954

AČIŲ, MOKYTOJA MARTIN,
KAD SUTIKOTE PADĖTI MAN
PASIRUOŠTI EGZAMINUI...

KETINU ATLIKI
KŪRINĮ FORTEPIJONUI
„MELODIJA“.

PUIKU,
PAKLAUSYSIME.

A. PERTUI RAKVERĖS MUZIKOS MOKYKLOS
BAIGIMO PROGA

GEBĖJIMAS PASTEBĖTI
IR MOKĖJIMAS IŠGIRSTI
VIENĄ GARSĄ YRA DALIS
IŠMINTIES.

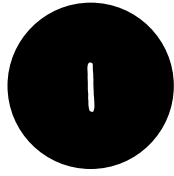
ILĖ MARTIN
1953 BIRŽELIS

TIKRAJĄ MOKYTOJOS DEDIKACIJOS
PRASMĘ ARVO SUVOKS TIK PO
DAUGELIO METŲ.

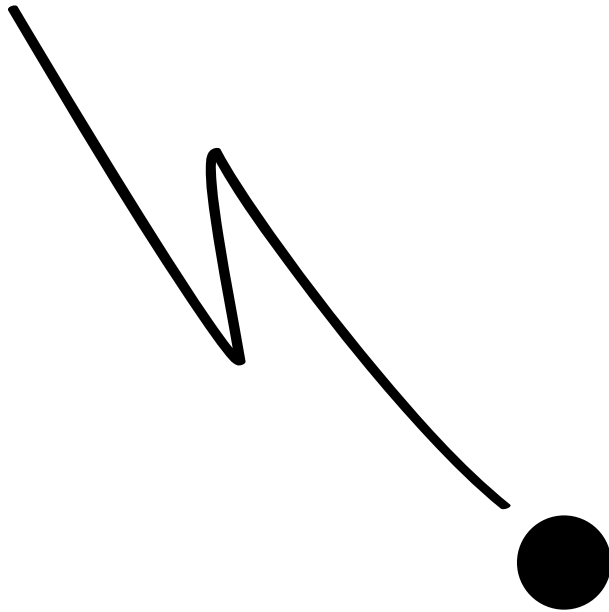
O TUO METU...

CREDO

STOJAMASIS EGZAMINAS Į TALINO MUZIKOS MOKYKLĄ.
EGZAMINUOJA HARIS OTSA.

KURIAM LAIKUI PRASIDEDA STUDIJOS...

IVALO SUPAŽINDINA IR SU KITAIŠ VIETINIAIS.

ARVO, PABANDOM VĒL NUSTATYTI GARVEŽIO ŠVILPUKŲ INTERVALUS IR AUKŠTJ? PANELĒMS BUS TIKRAI JDOMU, AR AŠTRI JAUNŪJŲ MUZIKANTŲ KLAUSA...

OI, LIAUKIS!

U-DUR.

TAČIAU MUZIKOS MOKYKLA TURĒS PALAUKTI, NES ARVO TIESIAI IŠ MOKYKLOS SUOLO PAŠAUKIAMAS Į KARIUOMENĒ. LAIMĒ, TREJŲ METŲ PRIVALOMOJI TARNYBA ATLIEKAMA TĒVYNĒJE – O BŪTI KARIUOMENĒS ORKESTRO BŪGINININKU NĒRA TAIP JAU BLOGAI.

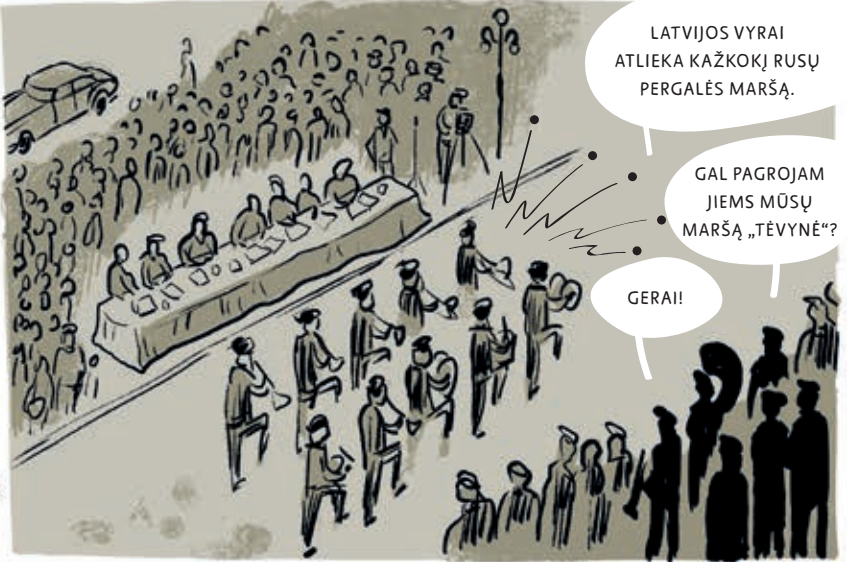
RYGA, LATVIJOS TSR. JEGALOS PULKAS DALYVAUJA PABALTIJO KARINIŲ ORKESTRŲ KONKURSE.

1955

KONKURENCIJOS NETRŪKS...

ESTIJA? TUOJ BUS JŪSŲ EILĒ.

LATVIJOS VYRAI ATLIEKA KAŽKOKJ RUSŲ PERGALĒS MARSĀ.

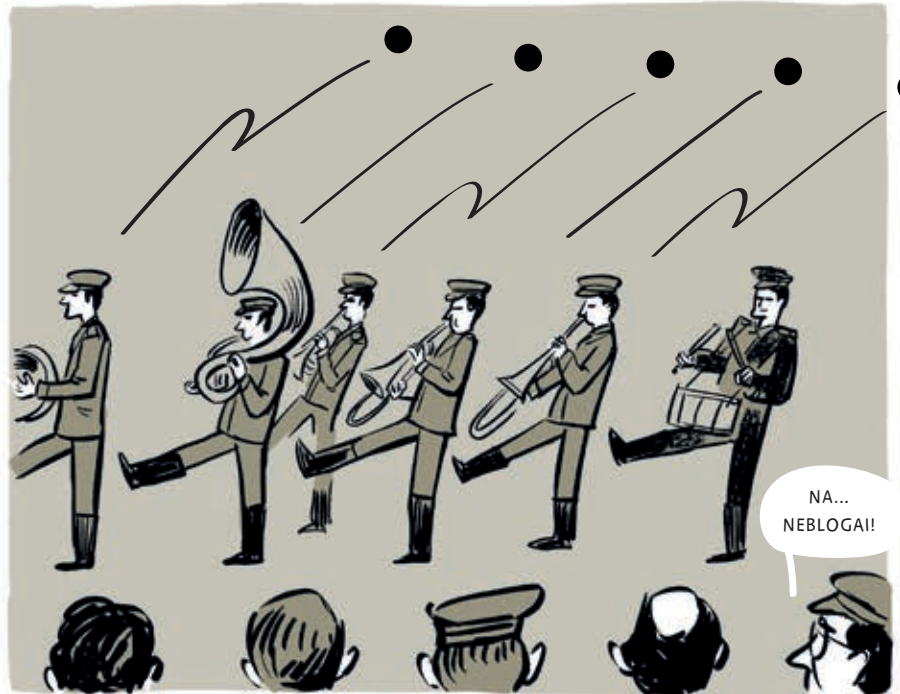
GAL PAGROJAM JIEMS MŪSŲ MARSĀ „TĒVYNĒ“?

GERAI!

ESTAI! ŽENGTE MARSĪ!

VYRAI, VISI IŠVIEN!

TAIGI... JŪS ESATE BŪGNININKAS.

NET
NEŽINAU, KO
KLAUSTI...

PAPRAŠYKIM
JO ATPSPĖTI
NATAS!

SUGROSIU VIENĄ
NATĄ - DO, O TADA JŪS
ATSPĖKITE KITĄ.

NUSISUKITE!

KOKIA TAI
NATA?

LA.

DABAR
IŠKART DVI...

DO, RE.

DO, SI, LA, MI.

LA, SI, FA, SOL, LA, RE.

DO, SOL, SI, LA, RE ...

... SI, FA, MI, DO IR LA.

JUK JŪS TURITE ABSOLIUCIĄ KLAUSĄ!

NE VISAI. MANO
KLAUSA SANTYKINĖ.

BET KODĖL GROJATE
SOLINIŲ BŪGŪ?

SU FORTEPIJONU
BŪTŲ NEPATOGU
ŽYGIUOTI.

KONKURSO PABAIGOJE ARVO TITULUOJAMAS
GERIAUSIU PABALTJO BŪGNININKU.